

129

RAPPORT OM SKJELLUNDERSØKELSER MED F/F "ASTERIAS"
23.mai - 22.juni 1963.

Fiskeridirektoratet
Biblioteket

Av Kr.Fr.Wiborg

Som i 1962 hadde en til formål å kartlegge forekomster av matnyttige skjell i Nord-Norge, denne gang i områdene mellom Bodø og Kvænangen. Toktleder var undertegnedé, assistent Karsten Hansen. Båten ble ført av kaptein T.Karlsen, med et mannskap på tre mann.

En tok i alt 83 skrapestasjoner med stor skrape, 6 stasjoner med liten trekantskrape fra småbåt. På 28 steder ble strender og fjærer undersøkt, enten fra småbåt eller fra land. Prøver a v skjell ble lengdemålt, haneskjell også veid og kjønnsbestemt.

En skal gi en oversikt over de steder som ble undersøkt, og henviser ellers til tidligere toktrapport av 25.juni.

Beiaren er en lang smal fjord med en terskel på 6 m i innløpet. I Kroksund fant vi et lite felt med haneskjell på 40 m dyp, med fire fots skjellskrape ca. 3 bøtter skjell i 15 minutters trekk. Skjellene var store, mest på 75-90 mm, men av meget dårlig kvalitet. Temperaturen i de øvre 40 m var ca. 5.5°.

Åselistraumen er en smal fjord syd for Skjerstadvfjorden med en grunn terskel i innløpet. En fant oskjell og tomme skall av haneskjell. To fjærer innenfor og utenfor strømmen inneholdt enkelte sandskjell, ellers hovedsakelig sandmakk. Tidligere har det vært gravet en god del oskjell innenfor strømmen.

Utenfor Møllestrømmen, ved utløpet av Valneselv, innenfor Fjellvikfjord en lang lun våg en stor fjære med nesten ren sand. Masse fjæremakk, men flekkevis sandskjell, opptil 35 pr.m², meget hvite og med god vekst. En fant både små skjell på 15-35 mm, og store, 85-105 mm.

I Skjerstadvfjorden er der i Kodvåg et lite felt med sandskjell, opptil 10 pr.m² på en sandfjære ved utløpet av en bekk, dessuten tett av små blåskjell.

Misværffjorden, en sidegren til Skjerstadvfjorden, skilt ved en terskel på 7 m. Noen små levende haneskjell og en mengde tomme skall på 40 m dyp.

Ved Fauske, og mellom Fauske og Finneid svære fjærer av leire, uten skjell av betydning.

Folk i Fauske fortalte at omkring 1930 var det levende haneskjell i bukten inne ved kaien, men senere var de forsvunnet. Vi gjorde flere negative skrapetrekk i nærheten.

I Valleosen i Saltfjorden er bunnen rødbrun leire, dekket med et tynt lag skjellsand. Det kommer ut en liten elv. Opptil 40 sandskjell pr.m², mest store, 85-100 mm. Der var også endel hjerteskjell. I Godøystrommen opptil 64 sandskjell pr.m², 50-90 mm lange, også endel hjerteskjell.

I Nordskott (Grøttøy) mye blåskjell på kaistolpene, tildels store (5-6 cm), men sterkt overvokset med rur. På fjærene sør for Nordskott små felt med sandskjell.

Skottsffjorden nord for Grøttøy har en terskel på ca. 10m, men skrapetrekk etter haneskjell innenfor var negative. Innerst i fjorden to poller med et smalt løp i mellom. I ytterste løp endel oskjell som nesten lå tørre ved fjære sjø og litt blåskjell. På stranden masse svære subfossile skall a v haneskjell. En stor fjære nord for Skottsffjorden inn fra Flagsundet inneholdt bare sandmakk.

Holmåkffjorden har en terskel på 3 m, men ingen haneskjell ble funnet. I Skutvik fikk en opplyst at det var endel oskjell

i Kaldvågen på Hamarøy, samt sandskjell innerst i Presteidvika.

Ved innløpet til Mistfjorden på sydsiden en la ng smal bukt med elveutløp. Bunnen bestod av sand og skjellsand og var dekket med tomme skall av hjerteskjell.

Efjorden er en lang smal fjord omgitt av bratte fjell med flere terskler i innløpet, og vanskelige bunnforhold for skraping. En gammel fisker fortalte han før fikk opp ett og annet haneskjell sammen med oskjell. Temperaturen i den indre delen varierte fra 6° i overflaten med overgangslag på 5-3° i 40-50 m, og 2.5° i 125 m. Det stod sild i 50 m dyp. En gjorde fire negative skrapetrekke på 50-30 m dyp.

Ved Makkpollen en stor fjære med skjellsand og kalk mest bestående av ruggel. Der var noen små levende blåskjell.

Erikstadjorden innenfor Kanstad har et smalt og kronglete innløp hvor bunnen er dekket av et tett teppe av blåskjell, men ingen var så store at de kunne nyttes kommersielt. Lengere inne i fjorden også litt små blåskjell, men ellers var strendene svært golde.

Øksfjorden i Lofoten har en terskel på 5-6 m. Innerst i fjorden er det utløp av elver og bekker, og endel små sterkt blå blåskjell på fjæren. Langs fjellveggen like ved en god del oskjell. Forholdene minner sterkt om dem i Gåshopen på Sørøya.

På nordøstsiden av Vestvågøy er det tre sammenhengende poller med smale og grunne løp imellom, ytterst Limstrandpollen, så Alstadpollen og innerst Steiropollen. Det kommer ferskvann ut i de to innerste poller. I innløpet til Alstadpollen mye tare, innenfor innløpet en stor fjære med små forkrøplete blåskjell og litt sandskjell. Selve Alstadpollen er nokså grunn, med blåretang og litt blåskjell langs strendene. Ved utløpet av Steiropollen en stor sandtange helt dekket av blåskjell av alle størrelser. I en tilfeldig skjellklase var det totoppet lengdefordeling, med maksima på 25 og 65 mm. Skjellene hadde god vekst, men var meget magre. Samme sted var det også endel sandskjell i en smal stripe langs utløpet, opptil 50 pr. m² og 60-75 mm lange.

I Steiropollen var det litt blåskjell langs bredden og mange store tomme skall. Liknende forhold som i disse to pollene må en vente i Borgepollene. På østsiden av Gimsøystrommen syd for Laukvik et pollsystem med Vatnfjorden innerst. Også her er bra blåskjellforekomster med skjell med bra vekst, opptil 70 mm lange.

I Raftsundets nordlige del er et parti avgrenset med grunne terskler. Bunnforholdene er vanskelige. En fant enkelte små levende haneskjell. Ingeniør Tvedt, Svolvær fortalte om større forekomster av haneskjell i 1930-årene. Et av stedene i Raftsundet heter forøvrig Haneskjellvik, men det kan også skyldes forekomster av fossile skall, som en fant i leiren på land.

Ingelsfjord ved utløpet av Raftsundet har en ytre terskel på 4 m, en renne med bløtbunn i midten og steinet bunn på sidene. Enkelte haneskjell på opptil 45 mm. Fiskere regnet fjorden som et godt felt for oskjell.

Lonkanfjorden har en litt dypere terskel, og en fant ikke haneskjell der. I sidefjordene til Eidsfjorden bare endel oskjell og forkrøplete blåskjell, enkelte hjerteskjell i en smal fjord innenfor stedet Eidsfjord.

Skagen ved innløpet til Eidsfjorden ligger relativt åpent. Litt blåskjell innerst i vågen, men kaien var sterkt bevokset med blåskjell, opptil 5-6 cm, smale, meget fete, men sterkt

bevokset med rur.

Eieren av kaien fortalte at reketrålerne utenfor Eidsfjorden av og til fikk store Lima excavata i trålen.

Inn til Straumsjøen går en lang åpen grunn bukt. Innerst et basseng med brakkevann - Skjørisen, som er nærmest avstengt fra den ytre bukt. Litt blåskjell ved utløpet. Innenfor Skjørisen et vann, Salteva tnet, hvor sjøen av og til går inn på meget stor flo.

Malnesfjorden er i sin innerste del oppdelt i etpar poller med grunne, men relativt brede innløp. Der var ikke blåskjell å se, og ellers sparsomt med oskjell. Etter opplysninger av en fisker ble det før tatt endel oskjell med klype på fjære sjø i det ytre sundet.

Ved Alsvåg i Gavlfjorden store sandfjærer, men som alle andre steder med åpne fjærer var der lite eller intet av skjell.

Lifjorden sør for Alsvåg har en terskel på 5 m, bunn med leire og stein. Skall av haneskjell tyder på forekomster i tidligere tid.

Straumbotn på Andørja er en eiendommelig fjord. Innløpet er tra ngt og grunt, ca. 5 fot. Strømmen kan her gå med opptil 20 miles fart på spring. Mange menneskeliv er gått tapt i tidligere tid, da det ble ført ved med robåter ut av fjorden. Fjorden består av et stort ovalt basseng, ca. 6 mil langt, med en dyprenne i midten. Etter hva folk fortalte var det tidligere tatt mye haneskjell langs breddene, på sandbunn, så grunt at de ble stukket med pik. Det var frømdeles skjell, men bestanden var gått sterkt tilbake siden 1930-årene. Vi gikk inn med småbåt og fant et par skjell innerst i fjorden på 10-15 m dyp.

Grovfjorden har midtveis en grunn terskel og et dypere parti innerst. Her ble undersøkt med småbåt og trekantskrape, og en fant tomme skall og enkelte små levende haneskjell. Etter folks utsagn var det i tidligere tid tatt litt haneskjell til agn, så her har atter klimaendringen gjort seg gjeldene.

Gratangsbotn er skilt ved en terskel på ca. 10 m fra den ytre delen. Bunnen består mest av mudder, og der var bare skall av kuskjell og enkelte subfossile skall av haneskjell. På bratte bergvegger satt det endel oskjell.-

Sagfjorden er skilt fra Salangen ved en terskel. Bunnen består mest av leire og stein. Ved innløpet er et parti med stein, ruggel og rødalger. På ca. 30 m dyp fant vi etpar små levende haneskjell. Lengere inne i fjorden satt det oskjell i bakkekanten nedenfor fjæren.

I Balsfjorden ble hele den indre delen undersøkt etter haneskjell. Vi fant nye felter utfor Lavangselv, Kvitnesgrunnen og Halvorgrunnen, men bare på siste sted var det noenlunde bra skrapeforhold, på de andre stedene mye stein.-

Straumfjorden i Nordreisa har et grunt og vanskelig innløp. Strømmen går i kjeler. Strendene bestod av sand og grov grus og virket ualmindelig golde. Fiskerne kjente ikke til skjell i fjorden, og diverse skrapetrekke fra småbåt var negative. Det var leire nesten overalt på litt dypere vann. Ellers var vannet meget kaldt i de dypere lag.

	0	10	15	20	30	40	45,0m
BT viste f. eks.	8.3	7.8	6.5	3.5	2.7	2.2	2.0

Ved Nordreisa en meget stor leirfjære ved utløpet av elven. Den inneholdt bare enkelte sandmakk.

Jøkelfjord har mange utløp av elver og bekker. Strendene har tette bevoksnings av blæretang og litt dypere stor tare. Rundt elveutløpene en god del av små blåskjell. På anløpsstedet var imidlertid kaistolpene helt overvokset av blåskjell som viste

meget god vekst, og de som satt dypest var opptil 8 cm lange, forholdsvis smale. Dette skulle tyde på at det er muligheter for å dyrke blåskjell på kunstige anlegg, enten av stokker eller av typen Dannevig har laget i Flødevigen. Det ser ut til at det er festemuligheter for blåskjellyngelen som mangler på de fleste steder.

I Burøysund har det vært gravd en masse oskjell til Lofotagn, og der er antakelig enda en rik bestand.

Andamsfjorden ble delvis undersøkt i 1962. En fant da et felt med haneskjell med ualmindelig god vekst. I år undersøkte en hele fjorden, men fant ikke flere felter med skjell enn året før. Sammen med haneskjellene fant en oskjell og enkelte små blåskjell. Der er to partier i fjorden atskilt ved en rygg. I den delen hvor skjellfeltet ligger var det ensartet temperatur fra overflaten (7.0°) til bunnen på 45 m (6.8°).

I den andre delen var det 7.6° i overflaten, gradvis synkende til 7.3° i 70 m dyp. Det er meget sterk strøm i fjorden.

Rossfjordbotn syd for Tromsø er skilt fra fjorden utenfor ved et trangt og langt løp som nesten ligger tørt ved fjære sjø. Vannet i overflaten er fullstendig ferskt, men dypere nede er det salt vann. En BT stasjon midt i fjorden viste 13° i overflaten, 7.0° i 5 m, 10° i 10 m og 7° dypere nede. Leire fra bunnen luktet råttent.

Det er en lokal sildestamme i fjorden. Tomme skall av haneskjell lå i innløpet.

Bergen 7/7 - 1963.

Kr. Tr. Wiborg